

Reformering av inkomstskatten

Det svenska skattesystemet är föremål för hård kritik. Under senare tid har tre förslag till skattereformer presenterats. Ingemar Hansson jämför i denna artikel de ekonomiska konsekvenserna av förslagen.

Inledning

Frågan om en reformering av inkomstskatten har åter aktualiserats genom de genomgripande reformförslag som framförts av SNS Konjunkturråd, en expertgrupp inom SACO/SR (med instämmande från folkpartiet i stor utsträckning) samt finansministern.¹ Syftet med denna artikel är att analysera de ekonomiska effekterna av dessa tre reformförslag.

De tre skrifterna ger en påtagligt likartad beskrivning av bristerna i den nuvarande inkomstskatten. Huvudproblemen är att marginalskatterna är för höga och att olika typer av inkomster beskattas på ett olikformigt sätt. Dessa olikformigheter innebär att vissa typer av investeringar och vissa former för arbetsersättning gynnas skattemässigt, vilket urholkar fördelningspolitiken och ger upphov till samhällsekonomiska snedvridningar. Samtliga tre reformförslag innebär *sänkta skattesatser* som finansieras genom en *breddning av skattebasen*. Denna allmänna inriktning överensstämmer med de skattereformer som presenterats och i vissa fall redan genomförts i bl a USA, Danmark, Norge och Australien.

*Docent INGEMAR HANSSON
vid Nationalekonomiska
institutionen i Lund forskar om skatter
med finansiering från Riksbankens
jubileumsfond. Han var expert i
Realbeskattningsutredningen och
Utgiftsskattekommittén samt är
medlem av SNS Konjunkturråd.*

Olikformig beskattning

Olikformigheten i beskattningen är speciellt påtaglig för olika typer av sparande. Därvid tillämpas i praktiken tre olika beskattningsprinciper. För vissa tillgångar, som större banksparande, beskattas hela den nominella avkastningen, dvs beskattning sker enligt en *nominell princip*. För egna hem används en *real princip*, eftersom den schablonmässiga intäkten på i normalfallet 2 procent av taxeringsvärdet motsvarar en normal real avkastning. För huvuddelen (cirka 64 procent) av hushållens tillgångar tillämpas emellertid principen om *skattefrihet*, vilket sker dels genom en direkt och dels genom en indirekt metod.

Den direkta metoden innebär att kapitalavkastningen inte beskattas, vilket gäller för allemanssparande, samt för varaktiga konsumtionsvaror som ädelmetaller, möbler och andra hushållsinventarier.

Den indirekta metoden för skattefrihet innebär att inkomst som sparas är skattefri vid intjänandet medan framtida uttag beskattas. Som exempel kan nämnas pensionssparande, där pensionspremien är skattefri vid intjänandet medan framtida pensionsutbetalningar beskattas.

Likheten mellan den indirekta och den

¹ Se Söderström, Calmfors, Hansson, Jonung och Myhrman [1986], Lindencrona, Broms, Mattsson och Ståhl [1986], respektive "Enklare skatter för rättvisa och tillväxt" remiss från socialdemokraterna [1987]. SACO/SR-förslaget diskuterades vid nationalekonomiska foreningens möte 1 december 1986 med redovisning i *Ekonomisk Debatt* nr 2/1987.

Tabell 1 Beskattningsprinciper för olika tillgångar i nuvarande system och i tre olika reala skattesystem.

	Nuvarande system (1)	Konventionell real beskattning (2)	Finansministerns schablonmetod (3)	SNS Konjunkturråds schablonmetod (4)
Pensionstillgångar Eget hem o dyl Konsumtionsvaror Bankmedel, aktier Eget företag	skattefri real&skattefri skattefri nom&skattefri nom&skattefri	real real&skattefri skattefri real&skattefri real&skattefri	? real&skattefri real&skattefri real&skattefri real&skattefri	real real real&skattefri real real
Skulder	nominell	real	real	real

direkta metoden för skattefritt sparande visas i följande exempel. Antag att en person med 50 procent marginalsatt får en extra arbetsinkomst på 100 kronor som konsumeras ett år senare. Räntan antas vara 10 procent. Vid den direkta metoden kommer arbetsinkomsten efter skatt på 50 kronor och en skattefri ränta på 5 kronor att möjliggöra en konsumtion på 55 kronor ett år senare. Den indirekta metoden innebär att hela arbetsinkomsten på 100 kronor kan sparas utan beskattning vid intjänandet genom att sparandet är explicit eller implicit avdragsgillt. Det ackumulerade sparbeloppet ett år senare på 110 kronor ger efter beskattning en konsumtionsmöjlighet på 55 kronor, dvs metoderna ger samma resultat. En intuitiv förklaring är att skattefriheten för sparade inkomster innebär en fördelaktig räntefri skattecredit som vid en över tiden konstant marginalsatt exakt balanserar nackdelen av att även räntan beskattas vid framtida uttag.

Den första kolumnen i *Tabell 1* visar hur hushållens tillgångar, rangordnade efter storlek, behandlas i nuvarande inkomstskattesystem. Värdeökningar på egna hem och aktier som sparas är skattefria vid intjänandet och beskattas vid försäljningstillfället, dvs sådant sparande

är skattefritt enligt den indirekta metoden. Inom egna företag beskattas ränteinkomster och värdeökningar på lager enligt en nominell princip, samtidigt som de generösa reserveringsmöjligheterna innebär att sparande i stor utsträckning kan ske med obeskattade inkomster.

En stor del av problemen med den nuvarande inkomstskatten beror på denna blandning av beskattningsprinciper. Fullt beskattat bank- och aktiesparande diskrimineras jämfört med indirekt ägande via försäkringsbolag och allemansfonder samt jämfört med sparande i varaktiga konsumtionsvaror. Därmed snedvrids hushållens val mellan olika sparformer och mellan olika investeringar. Den olikformiga beskattningen reducerar också den fördelningspolitiska träffsäkerheten genom att medge stora möjligheter till skatteplanering. Lågt beskattade tillgångar finansieras med lån, där hela den nominella räntan är avdragsgill. Därtill bidrar de olika principerna till att skattesystemet är komplicerat och svåröverskådligt.

Förslagsställarna är överens om att dessa problem bör lösas genom en övergång till en mera enhetlig real beskattningsprincip. Därvid diskuteras tre metoder för real kapitalinkomstbeskattning. Som

framgår av Tabell 1 innebär samtliga metoder att den nominella beskattningsprincipen avskaffas och ersätts med en real princip. En eliminering av denna i många avseenden extrema beskattningsprinciper skulle innebära en avsevärt mera likformig beskattning av olika sparformer. Detta skulle reducera skattesystemets snedvridande effekter samtidigt som inkomstskattens fördelningspolitiska träffsäkerhet skulle förbättras. I det följande diskuteras effektivitets- och fördelnings effekter av de tre typerna av real beskattning och av sänkta marginalsatser.

Konventionell real beskattning

Konventionell real beskattning innebär att den skattepliktiga inkomsten beräknas som kapitalavkastningen utöver inflationstakten. Vid 9 procent nominell ränta och 6 procent inflation är det endast realräntan på 3 procent som beskattas respektive är avdragsgill. Resultatet blir avsevärt lägre beskattning av tidigare fullt beskattat banksparande, samtidigt som låntagare själva får stå för en mycket större del av räntekostnaden. Därtill korrigeras anskaffningsvärdet för penningvärdeförändringen vid beräkning av skattepliktig realisationsvinst. Finansministerns diskussion om konventionell real beskattning gäller dessa förändringar enbart. Beskattningen av egenföretagare och aktiebolag behandlas ej. SACO/SR-gruppen föreslår däremot ytterligare förändringar i riktning mot en mera konsekvent och likformig konventionell real beskattning. I deras förslag beskattas även företagen enligt en real princip, varvid möjligheterna till obeskattat sparande genom bl a lagernedskrivningar och investeringsfonder avskaffas. SACO/SR-gruppen föreslår också att den reala beskattningsprincipen tillämpas även för hushållens indirekt ägda pensionstillgångar genom beskattning av försäkringsbolag och andra förvaltare av pensionsmedel.

Även efter dessa väsentliga justeringar kvarstår olikformigheter i ett antal avseenden (se Tabell 1, kolumn 2). För det första kräver en renodlad real inkomstbeskattning att alla inkomster beskattas när de uppkommer. Av praktiska skäl kan emellertid bl a värdeökningar på fastigheter och aktier beskattas först vid försäljningstillfället. Denna kvarvarande blandning av beskattningsprinciper medför kvarvarande snedvridningar och orättvisor. Jämfört med en renodlad real inkomstbeskattning uppkommer en räntefri skattecredit så länge tillgången inte avyttras. Därmed ges privatpersoner och företag fortfarande incitament att inte sälja aktier, fastigheter och bostadsrättslägenheter som har ökat i realt värde. Sådana inlåsnings förhindrar anpassningar på kapital- och arbetsmarknaden.

För det andra skulle principen om skattefrihet genom den indirekta metoden i praktiken fortfarande omfatta en betydande del av sparandet i företagen. En stor del av företagens investeringar, uppåt hälften i de större företagen, avser nämligen s k immateriella investeringar i form av forskning, produktutveckling, marknadsföring och personalutbildning som är omedelbart avdragsgilla i det nuvarande systemet. En konsekvent inkomstbeskattning kräver att sådana utgifter behandlas som investeringar, dvs att investeringskostnaden avskrivs i takt med att investeringen förbrukas. SACO/SR-gruppen föreslår emellertid inte en sådan komplicerad lösning och därmed kvarstår olikformigheten.²

En tredje olikformighet är att den reala beskattningen normalt endast skulle omfatta monetär avkastning. Räntan på

² En fullständigt konsekvent inkomstbeskattningsprincip kräver på samma sätt att studerande beskattas för inkomstbortfallet under studietiden, medan avdrag medges efter hand som investeringen ger avkastning i form av högre lön. Samtliga forslagsställare har varit tillräckligt omdomesgilla för att inte föreslå ett sådant system, vilket innebar en kvantitativt mycket betydelsefull kvarvarande begränsning av den reala inkomstbeskattningsprincipen.

postgiromedel och checkräkning är lägre än räntan på övrig bankinlåning eftersom en del av avkastningen utgår i form av tillgång till ett bekvämt betalningsmedel. Därmed blir sådana kostnader avdragsgilla även när det gäller privat konsumtion. Problemet är mera generellt och uppkommer bl a när tillgångar ger en låg monetär avkastning p g a att de också har ett affektionsvärde eller ger makt.

En fjärde kvarvarande olikformighet är att varaktiga konsumtionsvaror fortfarande skulle vara skattefria. Detta kan dock korrigeras genom punktskatter, som väljs så att skatten motsvarar den inkomstskatt som skulle ha utgått för den implicita kapitalavkastningen under respektive varas livstid. I finansministerns idéskiss diskuteras denna typ av kompenserande punktskatter som ett komplement till nuvarande punktskatter på bilar (bilaccisen) och videoapparater. Denna lösning kan emellertid knappast tillämpas för antikviteter, vilket innebär en viss bestående olikformighet.

Konventionell real beskattning enligt finansministerns idéskiss eller enligt SACO/SR-modellen innebär också att skattesystemet skulle förbli komplicerat. Real realisationsvinstbeskattning för aktier kräver t ex information om anskaffningskostnader, ny- och fondemissioner samt tidigare delavyttringar, samtidigt som korrigering måste göras för penningvärdeförändringen från varje tidigare transaktionstillfälle. För att undvika dubbelbeskattning föreslår SACO/SR-gruppen att anskaffningskostnaden för en aktie räknas upp med hänsyn till den skatt som bolaget betalat för kvarhållna vinstmedel. Riksskatteverket skulle därvid tillhandahålla tabellverk som angav denna korrigering för varje typ av aktie och för varje inköpsperiod. Frågan är om skattskyldiga och skattemyndigheter i praktiken kan tillämpa en sådan realisationsvinstbeskattning med tanke på den snabbt ökade omsättningen av aktier, optioner och andra finansiella instrument. Regler-

na måste kunna tillämpas också för placeringar i utlandet, vilket skulle innebära betydande kontrollproblem speciellt om valutaregleringen avskaffades. Hur skall man i praktiken beskatta t ex reala realisationsvinster från optionshandel i Schweiz som finansieras genom lån i Chile?

En annan komplikation är att alla ränteinkomster och ränteutgifter skulle delas upp i en del som motsvarar inflationen och en skattepliktig respektive avdragsgill real ränta. Av förenklings skull föreslår SACO/SR-gruppen att långivarens skatt kvittas mot låntagarens skattelättnad, dvs inhemska räntebetalningar skall vara skattefria respektive ej avdragsgilla. En sådan teknisk skattefrihet för inhemska räntebetalningar innebär emellertid att företagen får incitament att redovisa intäkter som skattefria räntor i stället för som pris på försålda varor. Vid försäljning till offentlig sektor och privata konsumenter påverkar fördelningen mellan ränta och pris inte inköparens skatt, varvid nettoeffekten blir en skattelättnad för säljaren.

Sammantaget innebär konventionell real beskattning även enligt SACO/SR-modellen kvarvarande olikformigheter genom att en betydande del av sparandet fortfarande skulle vara skattefritt samt genom att inkomstskatten fortfarande skulle vara komplicerad.

Finansministerns schablonmetod

Som ett förenklingsalternativ till konventionell real beskattning tar finansministern upp ett system med schablonmässig real beskattning. Tanken är att alla ränteinkomster, ränteutgifter, aktieutdelningar och realisationsvinster utanför näringsverksamhet skall beräknas enligt en nominell princip och redovisas under inkomstslaget kapital. Den skattepliktiga kapitalinkomsten skall utgöra en viss *andel* av summan av dessa inkomster. Om summan

blir negativ medges på samma sätt avdrag för en viss andel av underskottet. Den skattepliktiga andelen bestäms med utgångspunkt från den *långsiktiga* fördelningen mellan real och nominell avkastning. Vid t ex 3 procent real och 9 procent nominell ränta blir andelen 1/3. Denna schablonmetod ger ungefär samma kvarvarande olikformigheter som konventionell real beskattning (se Tabell 1, kolumn 3). Värdeökningar på aktier och fastigheter skulle även i detta fall beskattas först vid försäljning och icke-monetär avkastning skulle vara skattefri. En fördel jämfört med konventionell real beskattning är att det inte krävs någon korrigering av räntor och anskaffningsvärden med hänsyn till inflationen. Å andra sidan skulle givetvis avvikelser uppkomma mellan den schablonmässigt beräknade och den faktiska reala avkastningen, vilket kan reducera den fördelningspolitiska träffsäkerheten. Ett annat olöst problem är hur denna schablonbeskattning skall kunna kombineras med en lämplig beskattning av egenföretagare och aktiebolag.

SNS Konjunkturråds schablonmetod

I SNS Konjunkturråds rapport 1986 föreslogs en genomgripande skattereform som en del av en politik för ökad tillväxt. Konjunkturrådet försökte därvid utforma en enkel real beskattning som undviker inlösningar och även i övrigt ger en likformig beskattning. Eftersom det i praktiken ofta är omöjligt att beräkna den faktiska reala kapitalavkastningen föreslog Konjunkturrådet att nuvarande schablonbeskattning för egna hem skulle utvidgas och tillämpas generellt. Den skattepliktiga kapitalinkomsten skulle beräknas som 3 procent av nettoförmögenheten värderad till marknadspris, vilket motsvarar en normal real avkastning. Denna schablonbeskattning skulle ersätta nuvarande be-

skattning av räntor, aktieutdelningar, realisationsvinster m m. En person med 100 000 kronor i bank, aktier eller som eget kapital i villa skulle således få en skattepliktig kapitalinkomst på 3 000 kronor oberoende av den faktiska avkastningen. För pensionstillgångar skulle motsvarande skatt tas ut av försäkringsbolag och andra förvaltare av pensionsmedel. För varaktiga konsumtionsvaror skulle motsvarande punktskatt tas ut vid försäljningstillfället.

Förutom denna jämfört med dagens system mycket hårda schablonbeskattning skulle kapitalavkastning vara skattefri. För tillgångar inom aktiebolag och enskilt ägda företag uppnås detta enklast genom den indirekta metoden för skattefrihet, dvs genom att alla *uttag* ur verksamheten beskattas samtidigt som avdrag medges på ett symmetriskt sätt för tillskott från ägarna. Den nuvarande bolagsskatten skulle då ersättas med en utdelningsskatt, där skattebasen beräknas som utdelningar minus nyemissioner. För egenföretagare och andra fåmansbolag föreslås på samma sätt en beskattning av alla uttag ur verksamheten oberoende av om dessa kallas lön eller utdelning. Detta kräver att egenföretagarnas ekonomi bokföringsmässigt delas upp i "näringsverksamhet" och "privat ekonomi", så att uttagen kan beräknas och kontrolleras.³ Därmed uppnås likformighet även för tillgångar i aktiebolag och egna företag jämfört med övriga tillgångar samt för beskattningen av egenföretagarnas arbetsinkomster jämfört med beskattningen av löntagare.⁴

³ Sådana skattemetoder presenteras av 1980 års företagsskattekommitté i SOU 1984:70 Skattemetoden och SOU 1986:44 Skattemetod för beskattning av handelsbolag.

⁴ Intäkter från försäljning av fåmansföretag skulle behandlas som uttag. Därmed elimineras den nuvarande typen av skatteplanering, där arbetsinkomster ackumuleras inom ett bolag, varefter bolaget säljs och arbetsinkomsterna tas ut i form av en lågt beskattad realisationsvinst samtidigt som sociala avgifter undviks.

Även detta skattesystem skulle emellertid innebära kvarvarande olikformigheter. Det är svårt att uppskatta värdet av tillgångar i egna företag, fastigheter och bostadsrätter, vilket sannolikt skulle leda till en viss undervärdering som en följd av allmänna försiktighetsprinciper. Därtill skulle personer kunna skattefuska genom att hålla kontanter och andra svårkontrollerade tillgångar i Sverige och i utlandet. Denna schablonmetod skulle dock ge en mera likformig beskattning än vad som kan uppnås genom en praktiskt hanterbar konventionell real beskattning (se Tabell 1). Skatten skulle vara oberoende av hur avkastningen fördelas mellan monetär och icke-monetär avkastning. Inlåsnings av kapital skulle elimineras genom att realisationsvinstbeskattningen avskaffas och genom att skatten på utdelningen från ett företag exakt skulle balanseras av avdragsrätten för nyemissioner för ett annat företag. Problemet med inlåsnings skulle dock delvis kvarstå om försäljning av svårvärderbara tillgångar skulle leda till uppjustering av förmögenhetsvärdet och därmed högre framtida schablonintäkt.

Konjunkturrådets schablonmetod är betydligt enklare än konventionell real beskattning. Realisationsvinstbeskattning kan undvikas och räntebetalningar behöver inte fördelas mellan inflationsdel och real ränta. Beskattningen av bolag och egenföretagare förenklas eftersom skatten baseras på uttaget ur verksamheten.

SACO/SR-gruppen föreslår att dubbelbeskattningen elimineras för inkomster i aktiebolag genom att företagen beskattas för den reala vinsten, medan hushållen inte beskattas för aktieutdelningar. Konjunkturrådet avvisar detta alternativ eftersom det skulle diskriminera investeringar i Sverige jämfört med investeringar i utlandet. Detta är en nackdel inte bara ur effektivitetssynvinkel utan även ur fördelningssynvinkel. En sådan beskattning kan nämligen väntas öka avkastningskravet på investeringar i Sverige på lång sikt

och därmed övervältras på löntagarna i form av lägre reallön.⁵ Konjunkturrådet föreslår i stället att den effektiva kapitalbeskattningen tas ut av hushållen. En annan viktig skillnad är att uttagsbeskattning är förmånlig för företagen ur likviditetssynvinkel, medan SACO/SR-förslaget går i motsatt riktning och eliminerar de förmånliga likviditetseffekter som uppnås genom nuvarande reserveringsmöjligheter.

Konjunkturrådets schablonmetod innebär att skatten skulle vara oberoende av den faktiska kapitalavkastningen under ett visst år. Det kan framstå som en avsevärd nackdel ur fördelningspolitisk synvinkel jämfört med konventionell real beskattning. Sett över en längre tidsperiod tenderar emellertid olika tillgångar att ge likartad avkastning speciellt om även icke-monetär avkastning beaktas. Därtill är det inte självklart att inkomsten *ex post* är det enda fördelningspolitiskt acceptabla måttet på skattemässig bärkraft. Om bärkraften lika väl kan mätas av de två variablerna arbetsinkomst (inklusive pensioner m m) och förmögenhet, så kan Konjunkturrådets schablonmetod med lämpligt vald schablonintäkt vara konkurrenskraftig också ur denna synvinkel. Denna schablonmetod har dock nackdelen att den på ett kanske alltför radikalt sätt avviker från tidigare skatteregler och tidigare skattetänkande.

Val mellan alternativen och kombinationsmöjligheter

Samtliga tre metoder för real beskattning har således brister även om dessa är mycket begränsade i förhållande till bristerna i den nuvarande kapitalbeskattningen. Valet mellan de tre metoderna beror bl a på avvägningar mellan olika mål. Om

⁵ Se Englund [1987] för en vidare diskussion av denna fråga.

man av fördelningspolitiska skäl anser att skatten måste baseras på avkastningen *ex post* för varje enskild investering så talar detta för konventionell real beskattning. Om man lägger störst vikt vid målet om en likformig beskattning av allokerings- och fördelningspolitiska skäl eller om man prioriterar enkelhet så talar detta för Konjunkturrådets schablonmetod. Om man prioriterar kontinuitet i skattesystemet så kan detta tala för finansministerns schablonmetod i kombination med en mindre genomgripande förändring av företagsbeskattningen.

De tre alternativen kan också kombineras på olika sätt. Med tanke på att realisationsvinstbeskattningen är komplicerad och svårkontrollerad samt ger upphov till inlåsningsproblem så skulle man kunna övergå till Konjunkturrådets schablonmetod för börsnoterade aktier, egna hem och bostadsrätter. Uttagsbeskattning skulle kunna tillämpas för enskild näringsverksamhet även vid mera traditionell vinstbeskattning av bolagssektorn o s v.

Samtliga tre alternativ medför avsevärda övergångsproblem i form av förmögenhetsförluster och likviditetsproblem för hushåll som anpassat sin ekonomi till de tidigare skattereglerna. En begränsning av ränteavdragen skulle innebära stora problem för många villaägare och företag med stora lån. Realbeskattningsutredningen räknar t ex med att en övergång till real beskattning kan leda till prisfall för egna hem på i storleksordningen 12-18 procent (se SOU 1982:3 *Real beskattning*). Dessa effekter kan begränsas men inte elimineras genom lång övergångsperiod eller lång förvarningsperiod.

Fördelningseffekter av ändrad kapitalinkomstbeskattning

Utgiftsskattekommittén undersökte fördelningseffekterna av olika typer av inkomstskatt. Kolumn 2 i *Tabell 2* visar den nuvarande inkomstskattens andel av brut-

toinkomsten, när hushållen uppdelas i deciler efter storleken på bruttoinkomsten per konsumtionsenhet. Kolumn 3 visar hur dessa skatteandelar förändras om endast 1/3 av den skattskyldiges sammanlagda kapitalinkomst är skattepliktig respektive avdragsgill som i finansministerns schablonmetod. Skatten skulle reduceras för de lägsta decilerna, vilket bl a beror på att många pensionärer med ränteinkomster återfinns i dessa deciler. De högsta decilerna skulle däremot få höjd skatt, vilket beror på att höginkomsttagarna har förhållandevis stora ränteavdrag. En sådan skatteändring skulle således ge visst utrymme för en sänkning av marginalskatterna utan att reformen som helhet skulle försvaga inkomstskattens utjämnande effekter. Den sista raden visar att skatteintäkterna från inkomstskatten skulle öka! Detta avspeglar det paradoxala förhållandet att den personliga kapitalinkomstbeskattningen totalt sett ger ett skattebortfall för stat och kommun dvs den skattelättnad som uppkommer genom ränteavdragen är större än de sammanlagda skatteintäkterna från beskattningen av ränteinkomster, aktieutdelningar och realisationsvinster. Kolumn 3 ger dock endast en partiell bild av fördelningseffekterna av en övergång till finansministerns schablonmetod eftersom bl a realisationsvinstbeskattningen skulle förändras även på andra sätt och bruttoavkastningen för olika tillgångar skulle påverkas.

Kolumn 4 visar hur skatten förändras vid en övergång till Konjunkturrådets schablonmetod tillämpad för deklarerade tillgångar. Även denna skatteändring skulle innebära en omfördelning till förmån för hushåll med förhållandevis låga inkomster. De totala skatteintäkterna skulle öka väsentligt eftersom metoden, till skillnad från det nuvarande systemet, skulle innebära en faktisk beskattning av hushållens kapitalavkastning. Även denna schablonmetod skulle således ge både ett fördelningspolitiskt och ett finansiellt

Tabell 2 Skatteandel i nuvarande inkomstskatt samt förändring av skatteandel vid alternativa metoder för beräkning av skattepliktig kapitalinkomst. Procent.

Decil	Nuvarande system	1/3 av kapitalinkomst skattepliktig	3 procent av nettoförmögenhet skattepliktig
(1)	(2)	(3)	(4)
1	19,9	-3,0	-2,6
2	17,0	-2,0	-2,9
3	22,4	-0,3	-0,2
4	25,1	0,3	0,9
5	27,0	1,4	2,7
6	28,9	1,1	2,2
7	32,1	-0,2	0,4
8	32,5	0,6	1,5
9	32,7	1,5	2,8
10	38,2	1,1	2,9
Samtliga	30,4	0,6	1,7

Anm. 1985 års skatteregler, 1982 års deklarerade inkomster omräknade till 1985 års penningvärde.
Källa: SOU 1986:40 Utgiftsskatt - Teknik eller effekter, bilaga 2, s 60 samt egna beräkningar.

utrymme för sänkta marginalskatter. Fördelningseffekterna av en övergång till konventionell real beskattning undersöktes av Realbeskattningsutredningen i *SOU 1982:1 Real beskattning* och gav likartat resultat.

Sänkta marginalskatter

De tre refererade skrifterna liksom folkpartiet föreslår också en sänkning av marginalskatterna. Denna skulle finansieras genom en övergång till en mera enhetlig kapitalbeskattning och genom reduktion av grundavdraget. Finansministern vill sänka marginalskatterna från 35, 50, 64 och 75 procent enligt 1988 års skatteskala till 33, 45, 60 och eventuellt 70 procent. SACO/SR-gruppen föreslog en proportionell skatt på 34 procent för flertalet skattskyldiga. Detta har justerats till marginalskatter på 34, 40 och 50 procent i folkpartiets förslag. Det reducerade

grundavdraget skulle resultera i en skatteökning för de flesta deltids- och delårsarbetande, medan flertalet heltidsarbetande skulle få sänkt skatt genom sänkningen av marginalskattesatserna. Eftersom underskottsavdragen är speciellt stora för personer med höga inkomster skulle finansministerns reformförslag förmodligen reducera skattens andel av inkomsten på ett likartat sätt för heltidsarbetande i olika inkomstlagen, medan de två övriga förslagen skulle ge ännu större skattesänkningar för heltidsarbetande med höga inkomster.

En sådan sänkning av marginalskatterna kan väntas minska skattesystemets samhällsekonomiska kostnader genom att öka det beskattade arbetsutbudet, reducera skatteplaneringen och ge en mera effektiv kapitalallokering. Skattereformen skulle därför kunna innebära ekonomiska förbättringar för de flesta hushåll speciellt i ett livscykelperspektiv, då skatteökningar under perioder med under-

skottsavdrag eller lågt förvärvsarbete motverkas av skattesänkningar under perioder med små underskottsavdrag och högt förvärvsarbete. En sådan förändring av skattebetalningarna skulle dock resultera i en ojämnare fördelning av den disponibla inkomsten över livsrytmen. Detta kan leda till en ökad användning av andra metoder för utjämning över livsrytmen som ökade studielån, förändrade lånereformer på bostadsmarknaden samt ett utökat försäkringsskydd vid inkomstbortfall p g a barnavård och arbetslöshet.

Avslutning

De diskuterade skattereformerna skulle reducera skattesystemets samhällsekonomiska kostnader och förbättra den fördelningspolitiska träffsäkerheten genom övergång till en mera likformig beskattning och genom reducerade marginalskatter. Samtliga tre metoder för real beskattning innebär en väsentligt mera likformig beskattning av olika typer av sparande, men varje metod har kvarstående brister som kräver avvägningar mellan målen om likformighet, enkelhet och kontinuitet i

skattesystemet. Frågan om hur mycket marginalskatterna skall sänkas kräver också en avvägning. Jämfört med finansministerns förslag lägger SACO/SR-gruppen och folkpartiet något större vikt vid målet om ökad samhällsekonomisk effektivitet genom lägre marginalskatter och därmed något lägre vikt vid målet om att inkomstskatten skall bidra till allmän inkomstutjämning. Frågan om prioriteringar i detta avseende ligger utanför ramen för denna artikel.

Referenser

- Englund, P, [1987], "Bor kapital- och arbetsinkomster beskattas lika?" *Ekonomisk Debatt*, Årg 15, nr 3.
- "Enklare skatter för rättvisa och tillväxt", stencil i serien "En offensiv för rättvisa", socialdemokratiska partiet, 1987.
- Lindencrona, G, Mattsson, N, Ståhl, I & Bröms, J, [1986], *Enhetlig inkomstskatt*. SACO/SR, Stockholm.
- SOU 1982:1-3 *Real beskattning*. Liber, Stockholm.
- SOU 1984:70 *Staketmetoden*. Liber, Stockholm.
- SOU 1986:40 *Utgiftsskatt - Teknik och effekter*. Liber, Stockholm.
- SOU 1986:44 *Staketmetod för beskattning av handelsbolag*. Liber, Stockholm.
- Söderström, H, Calmfors, L, Hansson, I, Jonung, L & Myhrman, J, [1986], *Nya spelregler för tillväxt*. SNS förlag, Stockholm.